

Programma 10 Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrijetijd

Provincie Noord-Brabant

Inleiding

We willen een Levendig Brabant zijn waar voor iedereen iets te doen en beleven is. Een vitale en aantrekkelijke provincie waar het goed wonen, leven en werken is. In Brabant plussen we het leven en, dat doen we altijd samen. Een levendig Brabant voor iedereen! Dat is onze ambitie. Cultuur, erfgoed, sport en vrijetijd zijn hierbij onmisbaar. Ons [Beleidskader Levendig Brabant 2030](#) en de uitwerking daarvan in de [Uitvoeringsagenda 2024-2027](#) zijn hierin leidend. We richten ons daarbij ook nadrukkelijk op doelgroepen die nu nog niet of onvoldoende worden bereikt, zoals jongeren. En we verbinden cultuur, erfgoed, sport en vrijetijd aan onze andere maatschappelijke opgaven om zo nog meer impact te creëren.

Zo ondersteunen we ook in 2026 via de regeling '[Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrijetijd in de Mix](#)' vernieuwende samenwerkingsprojecten die bijdragen aan een levendig en gezond Brabant. Ook ondersteunen we projecten die bijdragen aan en [breed en divers kunst- en cultuuraanbod](#). Maar ook op het gebied van sport stimuleren we de toegankelijkheid via de programmalijs [Uniek Sporten](#), waarbij mensen met een beperking of chronische aandoening worden gestimuleerd en ondersteund om (meer) te gaan bewegen. We hebben tevens aandacht voor het betrekken van jongeren zoals stimuleren van museumbezoek via de projecten [Museumschatjes](#) en Juniorconservatoren, het organiseren van een prijsvraag voor de 'Basisschool in beweging award' en ondersteuning van talentontwikkeling voor cultuur en sport.

Op het gebied van Cultuur bieden we meerjarige ondersteuning (2025-2028) aan de professionele en amateurkunsten. Ook werken we aan het inzetten van creativiteit voor maatschappelijke opgaves via 2 pilots met vraagstukken rondom Energie en Drinkwater. Daarbij zetten we ook jonge makers in (zie [E-magazine](#)).

De (verbeeldings-)kracht van erfgoed is uitgewerkt in [vier verhalen](#): Bestuurlijk Brabant, Bevochten Brabant, Innovatief Brabant en Religieus Brabant. We dragen bij aan projecten die de verhaallijnen versterken. En we maken erfgoed beleefbaar en zichtbaar, ook in samenspel met andere ruimtelijke opgaven zoals klimaatadaptatie, en natuurontwikkeling.

In 2026 wordt de tweede challenge Beweging Stimuleren gehouden. Tevens wordt voor het project met de beste aanpak uit de eerste challenge een structurele aanpak ontwikkeld. Daarnaast wordt de aanpak Streets/Urban en Sport verder uitgerold en ondersteunen we topsportevenementen zoals het EK Shorttrack (schaatsen) in Tilburg.

Tot slot brengen we het vrijetijdsaanbod onder de aandacht via onder andere de 3-jarige campagne Goed Leven in Brabant en maken we de [Van Gogh Homeland Biënnale](#) in Tilburg mogelijk.

Wat willen we bereiken?

Bevorderen van een passend aanbod

Het aanbod van de producten en diensten van de vier sectoren sluit in 2030 aan op de behoeften van Brabanders, buitenlandse werknemers en (inter)nationale bezoekers. Het aanbod draagt ertoe bij dat Brabant een aantrekkelijke en fijne plek is om te wonen en te werken.

Indicatoren:

- Bezoekersaantallen cultuur, erfgoed en sport.
- Aandeel van de inwoners in Brabant dat jaarlijks cultuur en sport bezoekt of actief beoefent.
Streefwaarde: toename t.o.v. huidige score (er is groei)
- Tevredenheid inwoners met het culturele aanbod.
Aandeel van de inwoners in Brabant dat een positief oordeel heeft over het aanbod in onze provincie van tentoonstellingen, podiumkunsten en bioscopen. Streefwaarde: we streven naar een groeiende tevredenheid (huidige score 7,4 (2023)).
- Tevredenheid inwoners met het sport- en bewegingsaanbod
- Aandeel van de inwoners dat een positief oordeel heeft over het sport- en bewegingsaanbod.
Streefwaarde: we streven naar een groeiende tevredenheid (huidige score 84% (2022)).

- Internationale bezoekers aan Noord-Brabant
Het aantal bezoekers van buiten de provincie die minimaal één nacht in Brabant doorbrengt. Streefwaarde: we streven naar de 5e plaats in 2027 (huidige score 7e plaats (2022))
- Staat van onderhoud rijksmonumenten
- Percentage rijksmonumenten waarvan de staat van onderhoud matig tot slecht is. Streefwaarde: 15,5% in 2027 (huidige score 17% (2024)).

Wat gaan we daarvoor doen?

Versterking professionele- en amateurkunst

Via de regeling professionele kunsten wordt een breed spectrum aan kwalitatief goed cultuuraanbod mede mogelijk gemaakt. We ondersteunen via de meerjarensubsidies 2025-2028 instellingen voor professionele kunsten om cultuuraanbod te ontwikkelen, namelijk topaanbod en aanbod aansluitend op de behoeften van onze inwoners en (intern)nationale bezoekers. Daarnaast maken we met de regeling amateurkunsten 2025-2028 kwalitatief goed amateurkunstenaanbod mogelijk (zie [website](#)).

Ondersteunen bibliotheken

We stimuleren innovatie, geletterdheid en leesvaardigheid, participatie in de informatiesamenleving en een leven-lang-ontwikkelen door bibliotheken. We ondersteunen bibliotheken vanuit deze opgaven en zorgen daarnaast voor het leenverkeer tussen bibliotheken. De ondersteuning van de Brabantse bibliotheken wordt uitgevoerd door [Cubiss](#). Jaarlijks onderzoeken we de tevredenheid van de bibliotheken over onze inzet. Vanaf 2026 krijgt de Provincie naar aanleiding van de Wet Stelsel Openbare Bibliotheken (WSOB) een nieuwe rol. Naast de huidige inzet en de nieuwe rol van toezichthouder verkennen we ook waar we als provincie voor bibliotheekorganisaties en gemeenten nog meer van toegevoegde waarde kunnen zijn.

Vertellen van verhalen van Brabant

Onze [vier verhaallijnen](#) (Bestuurlijk, Bevochten, Innovatief en Religieus Brabant) vormen de basis voor het Brabants verhaal en het behoud van ons erfgoed. Het uitdragen van deze verhalen en het behoud van erfgoed doen we onder andere via samenwerkingsverbanden rondom de Kloosters, [Zuiderwaterlinie](#) en [Brabant Herinnert](#). Daarnaast ondersteunen we het behoud van de verhalen waarbij we initiatieven vanuit de samenleving ondersteunen, versterken of met elkaar verbinden. We vertellen de verhalen ook aan de hand van onze provinciale erfgoed collecties (Noordbrabants Museum, Brabant Collectie, Brabant Cloud en Provinciaal archeologisch depot).

Bijdragen aan de instandhouding van cultureel erfgoed

We ondersteunen restauraties van voor Brabant beeldbepalende rijksmonumenten. Het betreft zo'n 10-12 rijksmonumenten per jaar. We verkennen of we de regeling op onderdelen kunnen herzien gezien het grote aantal aanvragen dat ieder jaar niet gehonoreerd kan worden en de nadelige effecten van loting. Tevens ondersteunen wij eigenaren van molens financieel in het onderhoud in aansluiting op een Rijksregeling. Tot slot dragen we zorg voor behoud, beheer en ontsluiting van archeologisch erfgoed. We investeren in de verduurzaming van monumenten, wat gezien de aard van de gebouwen niet altijd een makkelijke opgave is. Hiertoe is in 2025 het [Brabants Erfgoedfonds](#) opgericht, leenfaciliteit met een totale omvang van € 50 mln. voor herbestemming, verduurzaming en restauratie van monumenten.

Stimuleren van topsportevenementen met maatschappelijke impact

We ondersteunen jaarlijks 8-10 evenementen en zijn mede-aanjager van (het verankeren van) de maatschappelijke activatie rond topsportevenementen via het [BrabantSport Fonds](#). We verkennen /scouten hiervoor samen met gemeenten en uitvoeringsorganisatie BrabantSport welke topevenementen kansrijk en passend zijn. Zo ondersteunen we in 2026 het EK Shorttrack (schaatsen) in Tilburg en de Sollheim Cup (golf) in Vught. Daarnaast streven we ernaar eenmaal per vier jaar een uitzonderlijk evenement dat bijzonder is voor Nederland en internationale uitstraling heeft, naar Brabant te halen.

Vergroten van de bekendheid van het aanbod

We brengen het vrijetijdsaanbod, passend bij het Brabantse profiel, onder de aandacht bij inwoners en bezoekers via onder andere www.visitbrabant.com, marketingcampagnes, maar ook door versterking van wandel en fietsroutes van Brabant in samenwerking met onze gemeenten. In 2026 wordt de in 2025 gelanceerde campagne '[Goed Leven in Brabant](#)' voortgezet.

Wat willen we bereiken?

Bevorderen van breed en divers aanbod met focus op jongeren (inclusief aanbod)

Voor doelgroepen die nu nog niet of onvoldoende worden bereikt is er een passend aanbod van de vier sectoren. Aanbod voor jongeren en het stimuleren van jongeren om kennis te maken met de vier sectoren is daarbij een bijzonder aandachtspunt.

- **Indicatoren:**

De mate van cultuur-, erfgoed- en bibliotheekbezoek door verschillende groepen die nu minder goed bereikt worden namelijk jongeren, niet-stedelingen en praktisch opgeleiden. Streefwaarde: toename van het percentage inwoners uit verschillende groepen dat cultuur/ erfgoed/ sport beoefent of bezoekt (huidige score: nulmeting)

- Participatiegraad sport onder jongeren 16-29 jaar. Streefwaarden in 2027: jeugd 80% (huidige score 78,8%) en jongvolwassenen 75% (huidige score 59,8%)
- Rapportage publieksbereik: een tweejaarlijkse kwalitatieve rapportage over de mate waarin organisaties in de vier sectoren actief werken aan vergroting en verbreding van het bereikte publiek, 1ste rapportage in 2025

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren van inclusief cultuuraanbod

We ontwikkelen een meerjarig programma gericht op [inclusief kunst- en cultuuraanbod](#) waarin we makers en organisaties uitdagen nieuwe publieksgroepen te betrekken en bereiken. Daarbij vragen we aandacht voor het verlagen van drempels voor cultuurdeelname. Onze focus verschuift daarmee van het ondersteunen van sec de makers naar de makers en hun publiek. We monitoren het bereikte publiek van het culturele aanbod dat wij subsidiëren. We dragen goede voorbeelden uit zodat ook anderen van de ervaringen gebruik kunnen maken. Ook zetten we de buurtcultuurregeling voort. Via buurtcultuurprojecten helpen we om ideeën te realiseren waarin culturele impulsen bijdragen aan de levendigheid in de eigen leefomgeving.

Verankeren van cultuureducatie in het onderwijs

In 2025 is de laatste [Cultuureducatie met Kwaliteit](#) periode 2025-2028 van start gegaan, waarbij Brabantse leerlingen binnen het primair en voortgezet onderwijs in de gelegenheid worden gesteld om kennis te maken met erfgoed, kunst en cultuur. We streven ernaar dat in 2028 cultuureducatie een structureel onderdeel wordt van het onderwijscurriculum van scholen. Daarom werken we ook in 2026 samen met het Rijk en gemeenten toe naar aan deze verankering van cultuureducatie in de Brabantse scholen.

Versterken participatie Erfgoed

We dragen bij aan de doelstellingen van het in 2024 door Nederland ondertekende Europees Verdrag van Faro, waarin erfgoedparticipatie centraal staat en de maatschappelijke meerwaarde van erfgoed wordt benadrukt. Dit doen we bijvoorbeeld door de ondersteuning van projecten, zoals het project 'junior-conservatoren' gericht op bezoek door VMBO-studenten van Brabantse musea. Ook continueren via Erfgoed Brabant het project '[Museumschatjes](#)' gericht op basisschoolleerlingen en hebben we een regeling voor het stimuleren van het bezoek van voortgezet onderwijs leerlingen aan musea.

Vergroten mogelijkheden voor uniek sporten/- sporters

We stimuleren de samenwerking rondom de regionale loketten voor [Uniek sporten](#). De aandacht voor Uniek sporten gaan we daarnaast verbreden naar andere doelgroepen. Daarbij worden de kansrijke initiatieven om bewegingsarmoede tegen te gaan opgespoord en opgewerkt.

Vergroten en verbeteren van het aanbod

Via [VisitBrabant](#) ondersteunen we ondernemers in de sector op het gebied van productinnovatie, marketing en ondernemerschap, waarbij tevens bestaand vrijetijdsaanbod via gekoppelde arrangementen wordt aangeboden. Ook realiseren we (fiets/wandel) routestructuren, verbinden we aan de hand van routes vrijetijdsaanbod en zetten in op de promotie hiervan. Hiervoor werken we samen met Routebureau Brabant en de landelijke platforms voor wandelen en fietsen. We ondersteunen initiatieven die het aanbod op het gebied van recreatieve wandel- en fietsroutes versterken zoals bijvoorbeeld [Ons Kloosterpad](#), routes langs de [Zuiderwaterlinie](#) of iconische landmarks langs routes.

Wat willen we bereiken?

Stimuleren van innovatie en vernieuwing, inclusief talentontwikkeling

De vier sectoren (Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrijetijd) zijn vitaal en hebben voldoende ruimte en mogelijkheden om te vernieuwen. Daarmee sluiten we aan op het innovatieve profiel van Brabant. Toptalenten krijgen in Brabant kansen zich te ontwikkelen.

Indicatoren:

- Tweejaarlijkse kwalitatieve rapportage over de mate waarin organisaties in de vier sectoren beschikken over innovatievermogen waarbij onder meer gekeken wordt naar nieuwe markten, managementinnovatie, digitale transformatie, sociale innovatie en verduurzaming. 1ste rapportage in 2025.
- Aantal talenten sport en cultuur dat jaarlijks wordt ondersteund via talentontwikkelingsprogramma's van de provincie in cultuur en sport. Streefwaarde: gelijk of meer (huidige score 120 talenten Cultuur en 450 talenten Sport (2023)).

Wat gaan we daarvoor doen?

Versterking van design, ontwerp en AV/film

Landelijk is de creatieve industrie in Nederland één van de topsectoren. Daarom gaan we met vertegenwoordigers uit design, ontwerp en AV/film nog meer de kansen stimuleren voor kennis en netwerkopbouw (nationaal en internationaal). We verbinden bestaande netwerken en betrekken daarbij ook ons lidmaatschap van het internationale Districts of Creativity Network. Ook in de meerjarige financiering van culturele instellingen door de provincie maken wij ruimte voor innovatie met focus voor design, ontwerp en media.

Bijdragen aan toptalentontwikkeling Cultuur

We ondersteunen voor de periode 2025-2028 via 7 [talenthubs](#) de ontwikkeling van circa 90 culturele toptalenten. In deze talenthubs krijgen talenten, die door de sector zelf zijn uitgekozen, ondersteuning op maat via een netwerk in de discipline waarin ze zich bewegen. We ontwikkelen deze bestuursperiode samen met de Brabantse kunstvakopleidingen, bedrijven en culturele producenten van met name Design/Ontwerp/Gaming/AV/Film een voorstel voor (inter)nationale profilering, kennisdeling en netwerkontwikkeling via ons internationale lidmaatschap Districts of Creativity.

Vergroten van private betrokkenheid in de cultuursector

Via [Brabant C](#) ondersteunen we impactvolle cultuurprojecten. In deze bestuursperiode ondersteunen we het fonds in de doorontwikkeling naar een privaat-publiek-fonds voor projectfinanciering. We stimuleren daarbij, via Brabant C, dat het Brabantse bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld een grotere rol in de cultuursector gaan nemen (zie ook [nieuwsbericht](#)).

Beheren, vernieuwend presenteren en ontsluiten van collecties

We dragen bij aan behoud, beheer en ontsluiting van voor Brabant belangrijke collecties zoals Noordbrabants Museum, Brabant-Collectie, Brabant Cloud en Provinciaal Depot Bodemvondsten. Hierbij streven we naar verdere digitalisering van collecties door een toename van het aantal collectiestukken in de Brabantcloud.

Bijdragen aan de ondersteuning van toptalenten Sport

We ondersteunen Brabantse topsporttalenten in het nastreven van hun ambities als topsporter. Dat doen we samen met partners zoals BrabantSport, NOC*NSF en sportbonden in [TeamNL Centrum Zuid](#). Daarnaast verbinden wij gearriveerde topsporters aan Brabant en zetten we ze in als ambassadeur voor (sport & bewegen) in onze provincie.

Versterken innovatie in de sport

Jaarlijks wordt via BrabantSport een innovatieagenda opgesteld, waarbij we vier à vijf [innovatieprojecten](#) op het gebied van topsport, talentontwikkeling en topsportevenementen ondersteunen. Daarnaast stimuleren we 15 gemeenten om de leefomgeving beweegvriendelijk(er) in te richten met behulp van innovatieve producten. Dit zodat inwoners op een laagdrempelige wijze gestimuleerd worden om te bewegen. We sluiten daarbij aan bij de opgave Gezondheid en Brede Welvaart.

Wat willen we bereiken?

Bijdrage aan maatschappelijke opgaven

Levendig Brabant draagt met cultuur, erfgoed, sport en vrijetijd bij aan een gezonde en aantrekkelijke omgeving om te wonen, werken en verblijven, waar voldoende te doen en te beleven is en waar cultuurhistorie behouden blijft en de sectoren worden verbonden met de maatschappelijke opgaven.

Indicatoren:

- Het aandeel van de Brabantse jongeren en volwassenen dat voldoet aan de beweegrichtlijnen. Streefwaarde 75% in 2030 (huidige score 55% jongeren en 49,3% volwassenen).
- Een kwalitatieve rapportage over de projecten waarin vanuit Levendig Brabant een bijdrage wordt geleverd aan de maatschappelijke opgaven. 1ste rapportage in 2025.

Wat gaan we daarvoor doen?

Inzetten van verbeeldingskracht, creativiteit en ontwerpkracht

Onze maatschappelijke opgaven zijn groot en complex. Eenvoudige oplossingen zijn er niet. Wij zijn ervan overtuigd dat de inzet van creativiteit en ontwerpkracht bij kan dragen aan deze maatschappelijke opgaven en zo bij kan dragen aan nieuwe oplossingen. In 2026 geven we uitvoering aan de in 2025 opgestelde aanpak. De aanpak is erop gericht de creatieve sector als economische sector te versterken, als sector die bij kan dragen aan het oplossen van maatschappelijke opgaven en vraagstukken. Wat betreft de opgaven denken we onder meer aan Leefomgeving, Water, Energie, Natuur, Landbouw en Gezondheid.

Erfgoed verbinden met ruimtelijke opgaven

De omgevingsvisie biedt kansen om vanuit het cultureel erfgoed opgaven uit andere sectoren met elkaar te verbinden. Erfgoed kan een brede drijvende kracht zijn. Het verhaal van het verleden en de fysieke overblijfselen hiervan, vormen de identiteit van een gebied. De digitale Cultuurhistorische Waardenkaart ([CHW](#)) is daarbij een waardevol instrument. Deze kaart biedt een overzicht van cultuurhistorisch waardevolle gebieden en objecten in de provincie. De kaart is in 2025 geactualiseerd en opgenomen in de Omgevingsverordening. Ook adviseren en beoordelen we gemeentelijke ruimtelijke en omgevingsplannen in relatie tot erfgoed en participeren we in integrale ruimtelijke projecten/ontwikkelingen waar behoud van cultuurhistorisch waardevol landschap van belang is.

Stimuleren dat Brabanders meer gaan bewegen

We willen zoveel mogelijk Brabanders stimuleren om meer te gaan bewegen, juist ook degene die nog niet voldoen aan de beweegnorm. We stemmen af met gemeenten en andere partners in het sportveld welke stappen gezet kunnen worden om bij te dragen aan deze ambitie. Als vervolg op Stimulans voor Bewegen zetten we deze bestuursperiode in op de zogenoemde Themachallenges. Daarbij richten we ons minder op incidentele losstaande projecten, maar meer op achterliggende oorzaken en problemen (wicked problems). In de periode 2025-2027 wordt hiertoe jaarlijks een challenge uitgezet rond een specifiek thema/specifieke doelgroep gerelateerd. Vanuit van de winnende projecten uit de challenge wordt daarnaast het project met de beste aanpak ondersteund in de doorontwikkeling van het initiatief. Ook rollen we de aanpak Streets (Urban) Sports verder uit en geven we verder uitvoering aan het in 2025 gestarte project 'Basisschool in beweging Award' (zie [statenmededeling](#)). Met de bovengenoemde prestaties geven we mede uitvoering aan het realiseren van de provinciale doelstellingen uit het beleidskader Gezondheid (zie [PS 40/21](#)).

Beleidskaders en uitvoeringsagenda's

- [Beleidskader Levendig Brabant 2030](#)
- [Uitvoeringsagenda 2024-2027](#)

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- [Stichting Brabant C Fonds](#)
- [Stichting Leisure Ontwikkelfonds Noord-Brabant](#)
- [NV Monumenten Beheer Brabant](#)

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Ontwikkelingen en onzekerheden

In zijn algemeenheid worden vele prestaties geleverd in samenwerking met externe partners. Daarmee zijn er ook onzekerheden voor wat betreft het conform planning behalen van prestaties en de uitnutting van budgetten.

Wat mag het kosten?

tijd

Bedragen x € 1.000		Realisatie	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
		2024	na wijz.				
<u>Lasten</u>							
	Programmalasten	51.705 N	62.649 N	50.293 N	49.594 N	46.718 N	47.746 N
	Toerekening organisatiekosten	3.354 N	3.918 N	4.208 N	4.208 N	3.690 N	3.690 N
Totaal Lasten		55.059 N	66.567 N	54.501 N	53.802 N	50.408 N	51.436 N
<u>Baten</u>							
	Programmabaten	1.337 V	1.616 V	1.504 V	1.532 V	1.561 V	1.591 V
	Bijdrage in toerekening org. kosten	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten		1.337 V	1.616 V	1.504 V	1.532 V	1.561 V	1.591 V
Saldo van baten en lasten		53.722 N	64.951 N	52.997 N	52.270 N	48.847 N	49.844 N
<u>Reservemutaties</u>							
	Storting in reserves	26.967 N	3.092 N	3.044 N	3.044 N	4.612 N	4.612 N
	Onttrekking aan reserves	15.644 V	12.588 V	7.931 V	7.232 V	4.620 V	4.620 V
Resultaat incl. reservemutaties		65.046 N	55.455 N	48.111 N	48.083 N	48.840 N	49.837 N

Financiële toelichting

Lasten

Het verschil van € 12,3 mln. t.o.v. 2025 betreft minderuitgaven voor Cultuur ad € 7,1 mln. (€ 1,5 mln. Brabant C en € 5,5 mln. talentontwikkeling), Erfgoed (diversen) ad € 1,7 mln., Sport (inclusief sporten) ad € 1,4 mln. en Vrijetijd ad € 2,1 mln. In alle gevallen wordt het verschil verklaart doordat in 2025 meerjarige projectsubsidies zijn beschikt waarvan de gehele last in 2025 genomen is.

Baten

Het minieme verschil van € 112K betreft saldo van diverse kleinere verschillen.